

ASPECTE SOCIOASISTENȚIALE ALE REINTEGRĂRII PERSOANELOR ELIBERATE DIN DETENȚIE

Silvia GÎDEI

Eficiența unui sistem de pedepse poate fi apreciată după gradul în care a fost atins scopul acestora și în funcție de impactul exercitat asupra societății. Oricare pedeapsă are drept obiectiv și prevenirea unor noi infracțiuni, ceea ce presupune o individualizare adecvată a reacției sociale. Socializarea persoanelor eliberate din detenție sau asistența postpenală vizează sensul valoric al societății. Scopul oricărei societăți este de a-și menține echilibrul și ordinea socială, iar acest deziderat se poate atinge prin funcționarea optimă a elementelor structurii sociale, a grupurilor și colectivităților. De aceea, reintegrarea socială a persoanelor eliberate din detenție, unul din efectele procesului socializării, reprezintă un proces fundamental, care presupune acomodarea, adică soluționarea conflictelor existente între aspirații și atitudini comportamentale între indivizi.

Actualitatea problemei reintegrării sociale și a supravegherii infractorilor este una deosebită pentru Republica Moldova, în special în contextul integrării europene. În contextul modernizării și a eficientizării sistemului de justiție penală, în Republica Moldova, se necesită perfecționarea cadrului normativ și instituțional, care să permită intervenția psihosocială profesionistă a specialiștilor în domeniul reintegrării sociale a persoanelor eliberate din locurile de detenție, precum și supravegherea lor după eliberare.

Finalitatea procesului de reintegrare socială spre care se tinde, adică cea ca deținutul să traverseze pedeapsa, fără a-și altera personalitatea și comportamentul, iar la eliberare să-și manifeste opțiunea de a duce o viață în respect față de lege și normele morale, constituie astăzi o problemă a modelului de educație în societate, iar soluționarea ei nu stă doar în fața sistemului penitenciar, ci și a întregii societăți.

Eliberarea condamnatului din instituțiile penitenciare comportă o schimbare radicală a statutului și modului de viață, el manifestă crize de existență, stres și reacții de inadaptare, astfel de foarte multe ori în primele luni după eliberare sunt săvârșite noi infracțiuni. Acest lucru este determinat de faptul că deținutul nu poate să răspundă adecvat cerințelor înaintate odată cu liberarea din locurile de ispășire a pedepsei, totodată, societatea nu este pregătită să îl întâmpine pe cel care și-a recăpătat libertatea. Procesul complicat de resocializare, reeducare și reintegrare a persoanei care a comis delictul începe cu anchetarea și se termină după adaptarea lui totală la condițiile existente într-un mediu social normal. O semnificație majoră în facilitarea reinserției sociale a ex-deținuților îi revine adaptării.

În acest caz, adaptarea socială poate fi considerată efectivă, atunci când deținutul eliberat din penitenciar stabilește legături sociale pozitive stabile.

Deținutul adaptat rupe legăturile cu mediul criminogen și nu mai comite delict. Noțiunea de „adaptare” poate avea mai multe sensuri, în cazul dat facem însă referință la conceptul de „adaptare socială”. Acest concept a fost pe deplin studiat la mijlocul anilor 60 ai sec.XX. Potrivit concepției lui J.Piaget, adaptarea socială reprezintă unitatea proceselor de acomodare a individului la mediul social. Procesul de adaptare socială la condițiile adecvate de viață și la mediul social normal după o perioadă de detenție, este un proces complicat, care necesită eforturi volitive active, iar succesul acestuia depinde, în mare parte, de trei factori:

- *Personalitatea deținutului eliberat*: concepția de viață, trăsăturile de caracter, temperament, intelect, etică, deprinderi de muncă etc.
- *Condițiile mediului social*: existența locuinței, a vizei de reședință, a familiei și relațiilor cu familia, loc de muncă și relațiile cu colegii de muncă etc.
- *Condițiile din penitenciar în care s-a aflat deținutul și care influențează comportamentul în primele luni de eliberare*: organizarea procesului de muncă, structura grupului de deținuți, termenul de detenție, instruirea, intervențiile educative ale administrației etc.

Procesul de adaptare și integrare a deținutului durează în medie de la 1 an la 3 ani, și anume, în această perioadă este necesară activitatea intensivă de monitorizare a comportamentului acestuia. Etapa de integrare o putem împărți în trei perioade corespunzător nivelului de integrare a individului – fost deținut:

- **Nivelul integrării sociale** – în care s-au armonizat relațiile dintre fostul deținut și familia acestuia, alte grupuri sociale, contactele interpersonale sunt intense, individul a aderat la scopurile comune și are un rol social relativ bine determinat în cadrul grupului.
- **Nivelul integrării psihosociale** – conduita delinquentului depinde de statutul actual, sursele de stres devin mai puține sau își diminuează forța.
- **Nivelul integrării subculturale** – la acest nivel foștii deținuți interiorizează deja sistemul de valori și norme informale ale grupului de apartenență devenind un purtător activ al acestora.

Integrarea socială a unui individ, care a stat izolat de societate o perioadă de timp, se realizează mai greu, dar cu ajutorul familiei, consider că are un grad de reușită mai mare decât al unui individ, care dorește să se reintegreze în societate, dar nu are sprijinul familiei. Totodată, resocializarea, ca proces de reorientare, stă la baza reintegrării în viața socială a indivizilor, care au promovat comportamente criminale. Resocializarea este un mijloc de control social, aplicat în instituții specializate și urmărește reorientarea și remodelarea personalității individului, reeducarea lui în consens cu normele de conduită acceptate de societate.

În procesul de resocializare, un rol important revine mediului familial, care prin mijloace specifice poate asigura individului noi rapoarte sociale, noi

modele de comportament, ruperea de faptele delincvente anterior săvârșite și reorientarea spre scopuri dorite și permise de societate.

Lacunele resocializării condamnaților prezintă un real pericol pentru interesele umanitare ale societății în sfera securității umane și impune o analiză și prelucrare științifică a acestui domeniu. Devine tot mai evident faptul că justiția nu poate fi administrată în afara comunității pe care trebuie să o servească. Instituțiile statale trebuie întotdeauna să se ocupe de toate nevoile infractorului, fiind necesară implicarea comunității. Este important ca activitatea serviciilor de reintegrare socială și supraveghere să se desfășoare cu atragerea și implicarea comunității în procesul de reintegrare socială a persoanelor condamnate la detenție, prin aceasta cooperarea va fi transformată în parteneriat cu societatea civilă.

La moment, infrastructura existentă a serviciilor sociale din Republica Moldova poate satisface doar parțial cele mai importante necesități ale persoanelor eliberate din locurile de detenție și nu este capabilă să soluționeze problemele cele mai mari ale acestui grup social. Lipsesc standardele definite pentru reintegrarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Acest fapt rezultă în responsabilitățile neclare ale prestatorilor serviciilor de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție și drepturile neclare ale consumatorilor. Nu există o bază de date complexă a persoanelor eliberate din locurile de detenție și a prestatorilor de servicii de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Nu sunt elaborate programele de stat de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, nu este creat un sistem de instruire profesională a specialiștilor implicați în procesul de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, nu există definirea clară a responsabilităților ministerelor, în vederea implementării programelor externe de reintegrare socială.

În concluzie, menționăm că unele soluții ce țin de eficientizarea procesului de reintegrare socială a foștilor deținuți se referă la: angajarea specialiștilor cu studii în domeniu, instruirea continuă a celor angajați, alocarea rațională a resurselor financiare, fortificarea parteneriatului între APL și ONG-uri, totodată, impunându-se necesitatea asigurării durabilității serviciilor de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție prin implicarea societății civile.

Referințe:

1. BULGARU, M. (coord.). *Asistența socială și justiția juvenilă: modalități de integrare și cooperare*. Chișinău, 2005.
2. GRAHAM, W.G. *Administrarea justiției în comunitate: standarde și reglementări internaționale*. București, 2001.
3. *Raport privind implementarea alternativelor la detenția pentru minori*. IRP. Chișinău, 2006.
4. *Reintegrarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Ghid practic*. IRP. Chișinău, 2007.
5. STĂNIȘOR, E. *Delicvența juvenilă*. București, 2003.